

PILIEGINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

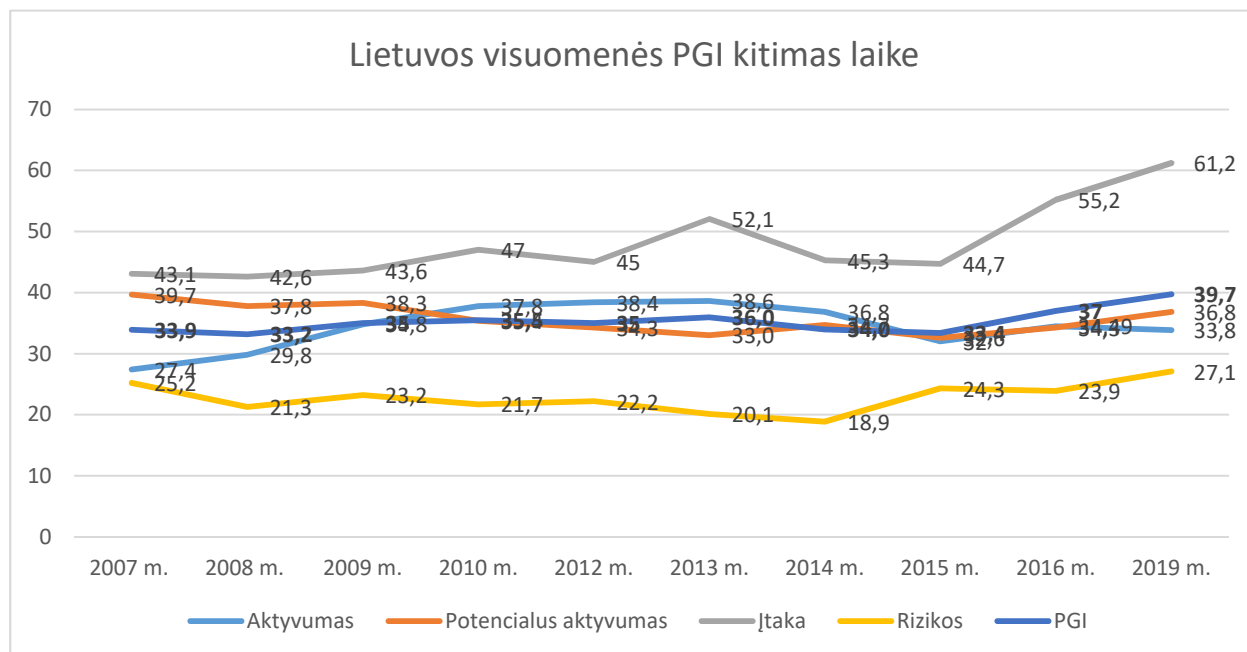
Pilielinis visuomeninis institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

LIETUVOS VISUOMENĖS PILIEGINĖS GALIOS INDEKSAS 2019 M.

Lietuvos visuomeninis Pilielinis galios indeksas (PGI) 2019 m. paauugo iki 39,7 balo iš 100 galimų ir tai yra aukščiausia pasiekta reikšmė nuo 2007 m., kai šis indeksas buvo pradėtas skaičiuoti.

Žvelgiant į indekso sudedamąsias dalis ir lyginant su paskutiniu apskaičiuotu visuomeninis PGI 2016 m., bendras teigiamas beveik 3 procentų Pilielinis galios indekso pokytis daugiausiai yra nulemtas suvokiamos savo, kitų paprastų žmonių bei visuomeninių organizacijų įtakos visuomenei svarbių sprendimų priėmimui teigiamo pokyčio. Visi kiti sudedamieji indekso elementai pakito nedaug, faktinio dalyvavimo rodiklis netgi truputį sumažėjo (žr. 1 diagramą).

1 diagrama

Žvelgiant į gyventojų **pilielinį aktyvumą**, 2019 m. populiariausiomis veiklomis išliko aukojimas labdarai (39 proc.), dalyvavimas aplinkos tvarkymo talkose (32 proc.) bei vietos bendruomenių veikloje (26 proc.), tačiau visose šiose veiklose dalyvaujančių gyventojų dalis nuosekliai mažėja jau beveik dešimtmetį (pvz., lyginant su 2012 m., aukojančiųjų dalis smuko 9 proc., dalyvaujančių aplinkos tvarkymo talkose per šį laiką sumažėjo 22 proc., įsitraukiančių į vietos bendruomenės veiklas – 11 proc.).

Kalbant apie **potencialų pilietinį aktyvumą**, labiausiai Lietuvos gyventojus veikti mobilizuotų vietinės reikšmės problema (veiksmų jai spręsti imtųsi 28 proc. apklaustųjų, prie tokių veiksmų prisidėtų – dar 40 proc.), ekonominė, saugumo ir politinė problemos mobilizuotų atitinkamai 58 proc., 54 proc. ir 39 proc. apklaustųjų. Lyginant su 2016 m., 2019 m. šiek tiek padaugėjo nusiteikusiųjų spręsti pirmąsias tris problemas.

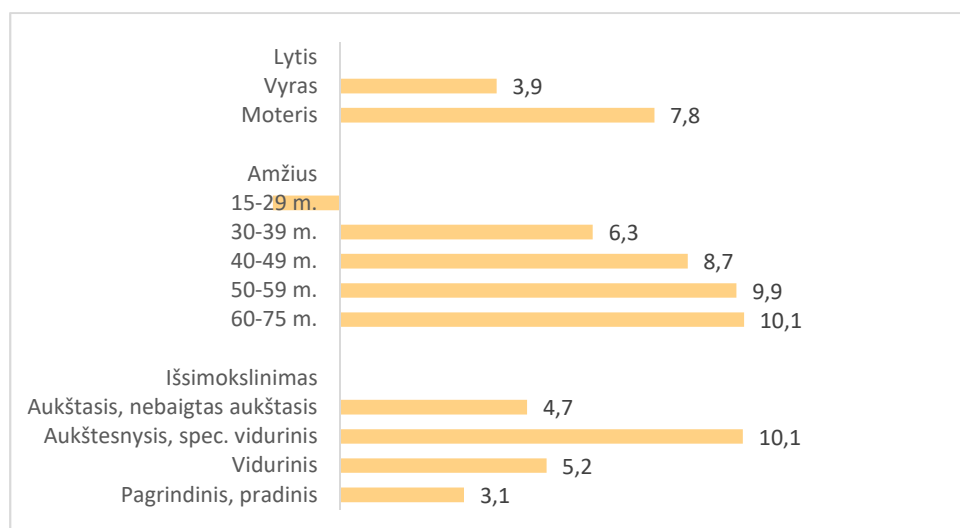
Galimybė susidurti su įvairiomis rizikomis veikiant pilietiškai Lietuvos gyventojų 2019 m. **vertinama** šiek tiek pozityviau nei 2016 m. Visgi kiekviena iš tirtų rizikų atrodo daugiau ar mažiau tikėtina bent pusei respondentų: įsitraukiant į pilietines veiklas būti įtarinėjamam aplinkinių, kad veikia dėl savanaudiškų paskatų tikėtina atrodo 57 proc., būti viešai užsipuolamam, šmeižiamam – 52 proc., sulaukti grasinimų susidoroti – 50 proc., prarasti darbą – 48 proc., būti aplinkinių laikomam keistuoliu – 47 proc.

Detaliau nagrinėjant labiausiai kitusį - **pilietinės įtakos** - rodiklį, matome, kad labiausiai (+0,49 balo 10 balų skalėje) padidėjo visuomeninių organizacijų ir bendruomenių įtakos vertinimas. Šiek tiek mažiau, tačiau taip pat reikšmingai pakito asmeninės įtakos (+0,25 balo) ir kitų paprastų žmonių įtakos (+0,37 balo) vertinimas.

Tačiau šis pokytis visuomenėje pasiskirsto ne tolygiai visose jos grupėse. Labiausiai teigiamas įtakos vertinimo pokytis matomas vyriausiose amžiaus grupėse, žmonių su šiek tiek aukštesniu nei vidutinis (bet ne aukštu) išsimokslinimo grupėje, pensininkų, bedarbių, darbininkų, bet taip pat ir aukščiausio lygmens vadovų bei smulkiųjų verslininkų grupėje¹. Taip pat didesnis įtakos vertinimo pokytis stebimas žemesnių pajamų grupėje ir ne didmiesčių gyventojų tarpe (žr. 2 ir 3 diagramas).

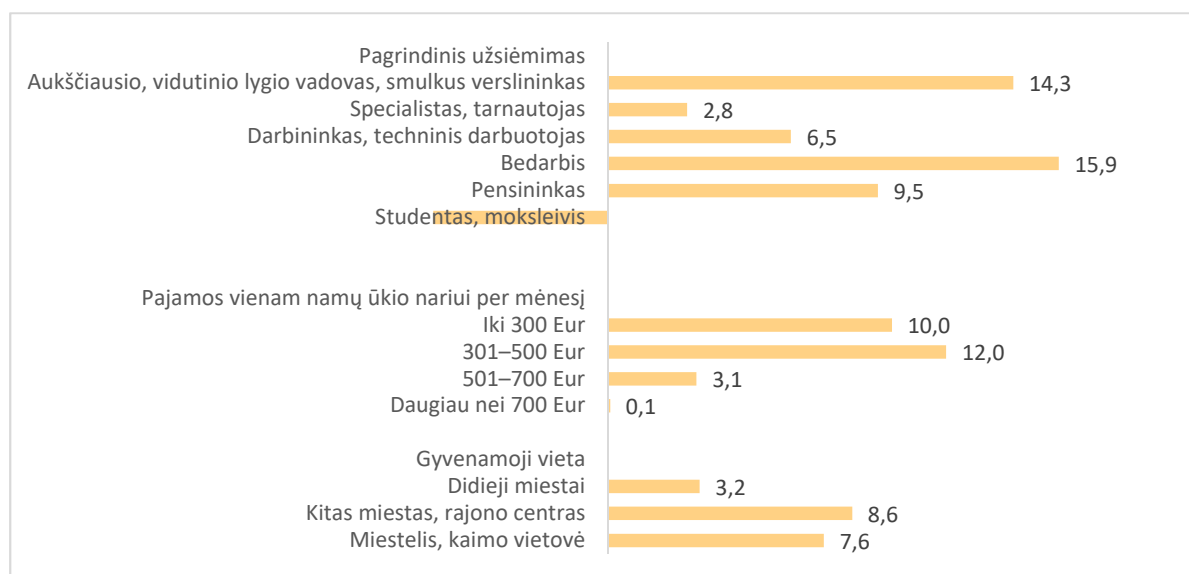
Interpretuojant šį pokytį, galima teigti, kad labiausiai savo įtakos padidėjimą mato tos visuomenės grupės, kurias galima būtų pavadinti socialiai pažeidžiamiausiomis, silpniausiomis. Ir nors jos pagal savo įtakos suvokimą dar atsilieka nuo likusios visuomenės dalies, tas atotrūkis yra stipriai sumažėjęs.

2 diagrama

¹ Būtent pastarųjų šioje kategorijoje yra apklausta daugiau nei įmonių aukščiausio ar vidutinio lygmens vadovų.

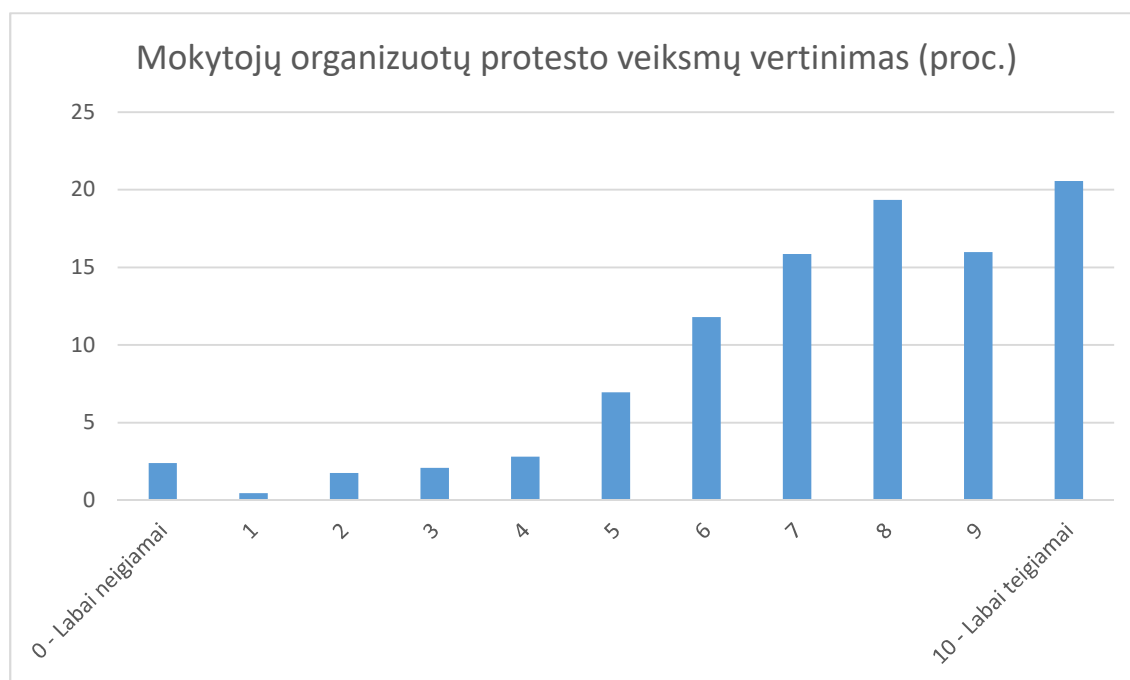
3 diagrama

Ieškant šio pokyčio priežasčių, galima kelti hipotezę, kad pastaraisiais metais vyriausybės vykdyta socialinė ir mokestinė politika sustiprino pažeidžiamiausių visuomenės grupių savivertę. Jos labiau mato, kad jų poreikius yra atsižvelgiama priimant sprendimus visuomenei svarbiais klausimais. Tačiau norint šią hipotezę patvirtinti ir teigti, kad padidėjusios šių visuomenės grupių pajamos tikrai lėmė pokyčius savo ir paprastų žmonių galių vertinime, reikėtų atlikti papildomus tyrimus.

Taip pat yra prielaidų manyti, kad PGI įtakos indeksas 2019 m. galėjo pakilti dėl 2018 – 2019 m. vykusių mokytojų protesto veiksmų (streikų, mitingų ir kitų akcijų). Apie šiuos veiksmus teigė girdėję 79 proc. apklaustųjų. Iš jų net 83 proc. šiuos veiksmus vertina teigiamai arba labai teigiamai (žr. 4 diagramą), 7 proc. neutraliai ir 10 proc. neigiamai. Verta pastebėti, kad teigiami mokytojų protesto veiksmų vertinimai vyrauja tarp visų politinių partijų rėmėjų, įskaitant ir valdančiosios Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos elektoratą.

4 diagrama.

Pastaba: Klausimo formuluoė: „Apskritai kalbant, kaip jūs vertinate 2018-2019 m. pabaigos mokytojų organizuotus protesto ir kitus veiksmus (streikus, mitingus, piketus, įvairias kitas akcijas, laiškų valdžios institucijoms rašymą, derybas su ministerija, pastarosios užėmimas ir pan.)? Įvertinkite 10 balų skalėje, kur 0 reiškia „labai neigiamai“, o 10 – „labai teigiamai“.

Teigiami mokytojų protesto vertinimai tiesiogiai koreliuoja su mokytojų prestižo vertinimu: kuo aukštesnis mokytojų prestižas respondento aktyse, tuo geriau jis vertina mokytojų protesto veiksmus. Iš visų apklaustųjų, 40 proc. mokytojų prestižą vertina kaip aukštą (4-5 balais skalėje nuo 1 iki 5, kur 1 reiškia labai žemas, o 5 labai aukštas), 38 proc. kaip vidutinį (3 balais) ir 22 proc. kaip žemą. Šie visuomenės vertinimai gerokai pranoksta pačių mokytojų požiūrį į savo prestižą: tarp pačių mokytojų 4-5 balais mokytojų prestižą vertina tik 18 proc. respondentų, o 47 proc. mokytojų savo prestižą vertina tik 1-2 balais (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Mokytojų prestižo vertinimas visuomenės apklausoje ir mokytojų apklausoje (proc.)

Mokytojų prestižo vertinimas	Visuomenės vertinimas	Mokytojų vertinimas
1 - Labai žemas	4,2	14,1
2	17,6	32,9
3	38,4	35,1
4	26,8	12,4
5 - Labai aukštas	13,0	5,4
Iš viso	100,0	100,0

Pastaba: Klausimo formuluoė: „kaip jūs vertinate mokytojo profesijos prestižą skalėje nuo 1 iki 5, kur 1 – labai žemas, o 5 – labai aukštas?“

PGI vidutinės reikšmės visuomenėje tiesiogiai susiję su stipresnėmis pozicijomis darbo rinkoje, didesnėmis gyventojų pajamomis, aukštesniu išsimokslinimu, jaunesniu amžiumi: aukščiausiu PGI pasižymi aukščiausio, vidutinio lygmens vadovai bei smulkieji verslininkai (vidutinė PGI reikšmė 47,2), didžiausias pajamas gaunantieji (46,3), aukštąjį išsimokslinimą turintieji (45,0), 15-29 m. bei 30-39 m. respondentai (PGI reikšmės 42,4 bei 42,7).

MOKYTOJŲ PILIETINĖS GALIOS INDEKSAS 2019 M.

Remiantis 2020 m. vasario-kovo mėn. vykdytos reprezentatyvios mokytojų apklausos metu surinktais duomenimis atskirai apskaičiuotas **Lietuvos mokytojų Pilietinės galios 2019 m. indeksas**. Vidutinė Lietuvos mokytojų PGI reikšmė 2019 m. – **53,7 balai** iš 100 galimų.

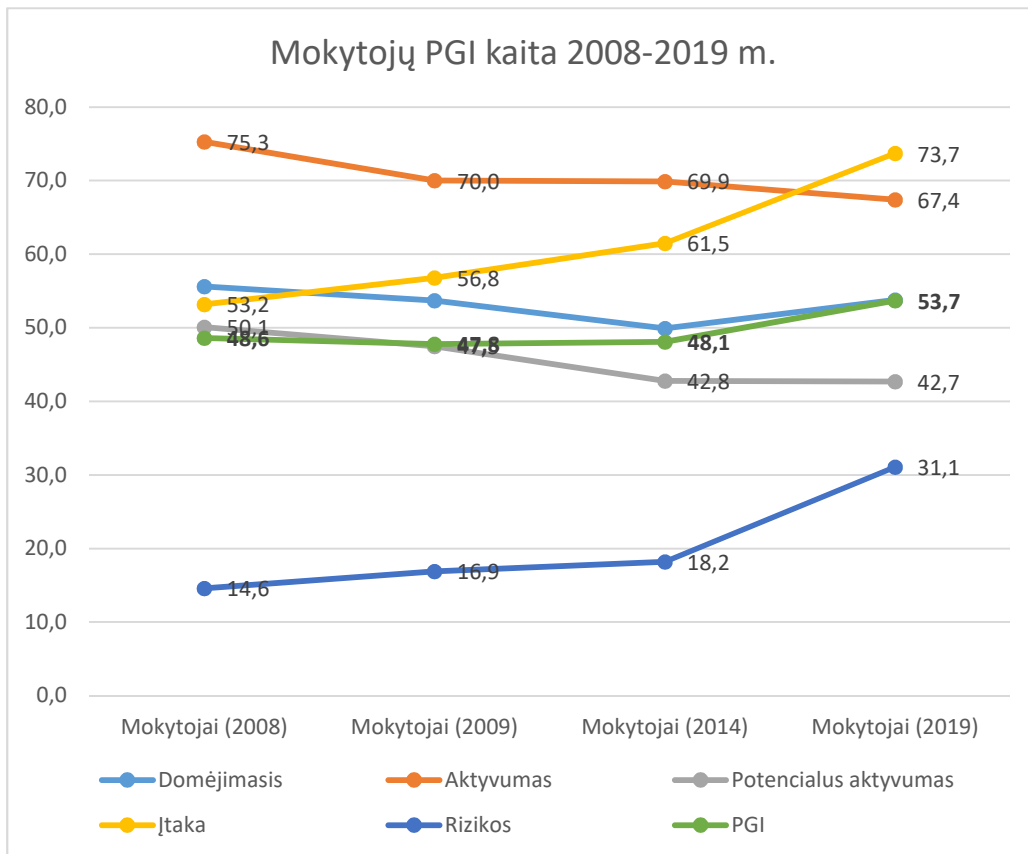
Lietuvos mokytojų pilietinė galia 2019 m. yra ženkliai aukštesnė nei visos visuomenės (39,7). Iš visų PGI sudedamųjų dalių, mokytojai nuo visuomenės labiausiai skiriasi savo pilietiniu aktyvumu: mokytojai dvigubai dažniau nei visuomenė įsitraukia į įvairias pilietines veiklas (mokytojų aktyvumo indeksas 2019 m. lygus 67,4, o visuomenės – 33,8 balams). 71 proc. mokytojų aukoja labdarai, 66 proc. dalyvauja aplinkos tvarkymosi veiklose, 62 proc. dalyvauja vietos bendruomenių veiklose, 46 proc. pasirašė peticiją internetu (27 proc. – ne internetu), 28 proc. dalyvauja visuomeninių organizacijų, judėjimų veikloje. Ketvirtadalis mokytojų socialiniuose tinkluose (Facebook ir kituose), elektroniniu paštu ar kitaip internetu skelbė, siuntė pilietinio ar politinio pobūdžio informaciją, dalyvavo virtualioje pilietinėje ar politinėje diskusijoje, penktadalis – kreipėsi į valstybės kontroliuojančias institucijas pranešdami apie įstatymų pažeidimus, dalyvavo demonstracijoje, mitinge ar pikete, neatlygintinai dalyvavo visuomeninėje ar pilietinėje kampanijoje.

Mokytojai, lyginant su visa visuomene, taip pat labiau domisi viešaisiais reikalais, pozityviau vertina pilietinę įtaką sprendimų priėmimui visuomenėje, šiek tiek labiau nusiteikę veikti visuomenėje kilus politinei, vietos reikšmės, saugumo ar ekonominei problemai. Tačiau vertindami rizikas, susijusias su pilietine veikla, mokytojai beveik nesiskiria nuo likusios visuomenės.

Lyginant su ankstesniais metais, mokytojų pilietinė galia paaugo (2014 m. apskaičiuota mokytojų PGI vidutinė reikšmė – 48,1, 2009 m. – 47,8, o 2008 m. – 48,6 balai, žr. 5 diagramą). Didžiausi pokyčiai stebimi pilietinės įtakos bei pilietinės veiklos rizikų vertinime - čia matomas nuoseklus indeksų vidutinių reikšmių augimas nuo 2008 m. (šių indeksų vidutinės reikšmės 2008 m. buvo atitinkamai 53,2 ir 14,6, o 2019 m. – 73,7 bei 31,1): mokytojai vis pozityviau vertina pilietinės visuomenės įtaką sprendimų priėmimui valstybėje ir mažiau tikėtinais laiko su pilietine veikla susijusias rizikas.

Visgi žvelgiant į mokytojų pilietinio aktyvumo tendencijas, matyti, kad nors mokytojai išlieka pilietinės veiklos lyderiai visoje visuomenėje, jų aktyvumas sumažėjo daugelyje tirtų pilietinių veiklų (pavyzdžiui, lyginant su 2014 m. duomenimis, 14 proc. aukojime labdarai bei aplinkos tvarkymo talkose, 13 proc. – pilietiška motyvuotame pirkime, 11 proc. dalyvavime vietos bendruomenių veikloje bei religinių bendruomenių vykdomoje socialinėje veikloje ir kitose).

5 diagrama

Mokytojų vidutinė PGI reikšmė nesiskiria pagal jų dėstomą dalyką, amžių, gyvenamąją vietą.

Lietuvos pilietinės galios indeksą pagal mokslininkų prof. dr. Ainės Ramonaitės, dr. Rūtos Žiliukaitės ir dr. Mindaugo Degučio parengtą metodiką Pilietinės visuomenės institutas matuoja nuo 2007 metų. Pilietinės galios indeksas parodo, koks yra ir kaip kinta visuomenės domėjimasis viešaisiais reikalais, pilietinis dalyvavimas bei pilietinio dalyvavimo potencialas, gyventojų požiūris į turimas pilietines galias bei socialinės aplinkos palankumo pilietinei veiklai vertinimas.

Pilietinės galios indekso tyrimai yra grįsti reprezentatyviomis Lietuvos visuomenės apklausomis. Tokias apklausas PGI 2019 m. tyrimui atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“: 2020 metų vasario 17 – kovo 1 dienomis apklausti 1007 15-75 m. Lietuvos gyventojai, o 2020 metų vasario 13 – kovo 10 dienomis – 404 bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojai, reprezentuojantys Lietuvos mokytojus pagal statistinius duomenis.

spinter tyrimai

2019 m. Lietuvos visuomenės ir Lietuvos mokytojų pilietinės galios indekso tyrimą rėmė LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva Tel. +370 673 48170, civitas@civitas.lt, www.civitas.lt.